

II maailmasõja purustused Põltsamaal

II maailmasõja käigus hävis ca 75% Põltsamaa linna hoonetest, eriti tühjaks sai kesklinn. 1941. a 14. juulil põlesid loss ja kirik, loss on siiaaani varemetes, kirik taastati 1952. aastaks, mis on omamoodi ime – et ajal, kui kirikuid suleti ja neist pigem laohooneid tehti, oli siin üks varemetesse jäänud lubatud üles ehitada. Kirikusse toodi Tartu Ülikooli suletud kiriku sisustus.

Põltsamaa kui olulise ida-lääne suunalise tee ääres asuv keskus on alati sõjale jalgu jäänud, nii 1940. aastatelgi. Enne veel, kui sakslased kohale jõudsid, püüdsid metsavennad, kelle hulgas oli sõjaväelasi ja politseinikke, 4. juulil 1941 täitevkomiteed üle võtta. Suurel sillal toimunud lahingus langenud metsavendade mälestuseks on silla otsa juures asuval postimajal mälestustahvel.

Sakslaste tülles seisis rinne tükk aega paigal ning jõuti palju hävitada, samuti 1944. a minnes – lasti õhku sillad, põlesid hooned kesklinnas, Jõgeva maanteel. Lagedaks jäid jõekaldad. Praegu ei oskaks arvatagi, et Roosisaar on endine peatänav kahekorruseliste kivimajadega ja elav kesklinn kohvikute, äride ja töökodadega. Samuti pole märkigi Tallinna pool linna servas asunud Parvei tööstustest – sae-, villa- ja jahuveskitest. Vana veskipaisu kohale on rajatud rippisild. Tartu maanteel on aga võimalik komistada kõnniteel sõjaeelse elumaja lävepakule – mälestusmärk seegi!